

י"א' באלול, תשע"ט. 11.9.2019

גיליון מס' 676

פרשת כי תצא

מוצא שפתיך תשמור

מאת שרה עברון. סעד

וכי תחַדל לנַדַר לא-יהִיה בך חטא. מוצא שפתיך תשמור ועשית פאשר נדרת לה' אלקיך נדבה אֲשֶׁר דַּבַּרְתָּ בְּפִיךָ.
(דברים כ"ג, כ"ג)

לקראת סופה של מערכת בחירות, החותמת כמעט שנה תמימה של שני מסעות בחירות בהם נתונה החברה הישראלית, בחרתי בשני פסוקים אלה מפרשתנו כדי להאיר את הימים הבאים. זאת, כדי להזכיר לעצמי, ואם תרצו גם לכם הקוראים, ולכל אלה המדברים ומבטיחים, ולאלה המקשיבים, או שחדלו כבר להקשיב, ומתייחסים בביטול לשפעת המלים וההבטחות המפוזרות לכל עבר את השורות הללו ואת חשיבותן של המלים.

הפסוקים מתייחסים לנדר, וכך כותב הרמב"ן: "בעבור שהמקריבים עולה וזבחים לאלוהים יש להם שכר טוב, כעניין שכתוב (תהלים סו טו): עולות מחים אעלה לך עם קטורת אילים אעשה בקר עם עתודים סלה, אבוא ביתך בעולות (שם פסוק יג).¹ ואף בקורבנות הבאים בנדבה כתוב: וְנִרְצָה לוֹ לְכַפֵּר עָלָיו... אִשָּׁה רִיחַ נִיחֹחַ לַה' (ויקרא א, ד; ט), ואם כן הרי הנדרים - זירוז במצווה, וכתוב נדרי לה' אשלם נגדה נא לכל עמו. (תהלים קטז יח), לפיכך יאמר הכתוב הישמר בנדרך, כי אע"פ שהם זירוז בקורבנות השם אשר הם לך לרצון, אם תדור תבוא לידי חטא אם לא תשלם או שתאחר לשלמו, ואם לא תדור לא תמצא חטא בעניין כלל כי אפילו לא תקריב קורבן כל ימך לא יהיה בך חטא, אם כן תשמור מוצא שפתיך כאשר תוציא הדבר מפיק, ועשית אחרי כן כאשר דברת, להשלים כל אשר נדבה רוחך להוציא מפיקך."

הרמב"ן מתייחס לנדר עצמו כדבר חיובי, אך זוהי התחייבות שיש לעמוד בה, ובהתחייבויות אין להקל ראש.

הרש"ר הירש (כ"ג, כג) לעומתו, מדגיש את "החטא הטמון בנדר": "הנודר מעתיק עצמו מהווייתו בזמנו ההווה אל עתידו, אל פרק זמן שלא בא עוד ומחייב עצמו במה שיהיה עליו לעשותו בבוא הזמן – והנה בדבר זה, בהעתיקו עצמו במחשבתו לעתיד שהוא בלתי ידוע לנו (כי מי ידע מה ילד יום ומה תלד השעה הבאה?) – בזה טמון החטא שבנדר. דיו לאדם שידע לכלכל דרכיו בכל רגע מרגעי ההווה. ולחיותו כראוי וכנדרש - מה שיהא חובה עלינו ברגע הבא, מה שיידרש מאתנו לעשותו בעתיד, לא נוכל לקיימו גם אם נקבלנו בנדר. נותר אפוא לנודר, לנודר בדברים שאינם מעלים ואינם מורידים; ויהא בזה מן האילות הגמורה אם נרים לדרגת חובה קדושה דברים שאינם מעלים ואינם מורידים ועוד לגבי זמנים עתידיים – הבלתי ידועים לנו בהחלט."

¹ נחמה ליבוביץ מביאה את הרמב"ן והרש"ר הירש בעיון לפרשת כי תצא

לשיטת הרש"ר הירש, דיינו שנדע לכלכל עצמנו בתוך ההווה כראוי, ולא נתחייב בדברים שלא נוכל לעמוד בהם, או נוזיל את מעמד ההתחייבות של הנדר לדברים קלים.

נחמה ליבוביץ מסכמת את עיונה על הפסוקים הללו כך: "תורתנו רוצה שיישאר אדם – בדברים שלא צוותה ולא אסרה עליו התורה – בן חורין הפועל פעולתו מתוך שיקול דעתו והכרעתו באותו רגע, ואינו פועל מתוך כפיית החלטתו בעבר".

הרב יונתן זקס, כותב את המלים הבאות על הנדרים, ובאופן כללי יותר, על התחייבויות מילוליות שלוקח אדם על עצמו. הוא מגדיר את העמידה בהתחייבות, כבסיס לחברה חופשית: "כשאנחנו כובלים את עצמנו במלים, אנחנו משתמשים בשפה לא כדי לתאר אלא כדי ליצור: ליצור עתיד סדור מתוך הכאוס של הדחפים והיצרים האנושיים. שימוש זה בשפה, לא תיאור דבר שכבר קיים, אלא יצירת דבר שעדיין איננו – הוא הקושר אותנו לאלוהים. הקב"ה השתמש במלים כדי לברוא את העולם הטבעי... ואילו אנו משתמשים במלים כדי לברוא עולם חברתי... המוסדות החברתיים בחברה חופשית תלויים באמון, ואמון פירושו שאנו שומרים את מוצא פינו. אנחנו עושים מה שאנחנו אומרים שנעשה. כשאנחנו נודרים, מבטיחים, נשבעים, אנחנו כובלים בכך את עצמנו. פירוש הדבר הוא שאכן נמלא את ההתחייבות שלנו... הדרך היחידה שבה אנשים יכולים ליצור יחסים של שיתוף פעולה בלי להפעיל כוח, היא השימוש בהתחייבות מילולית שהנוקטים אותן מכבדים אותם. תנאי לחופש הוא אמון. תנאי לאמון הוא אנשים העומדים במילה שלהם. ולשמור את המילה פירושו לנהוג במלים קדושה. נדרים ושבועות הן דבר קדוש" (שיח ושיג לפרשת מטות).

אכן, הבטחות במערכות בחירות אינן נדירות, וטוב שכך! אבל גם מי שאינו נודר בחיי היום יום שלו, אלא "רק" משתמש במלים, לשם הבטחה והתחייבות – ראוי לו ולנו שהפער בין המלים בהבטחות, למעשים אחר כך, יהיה קטן ככל האפשר. אם ננהג כך, נגן ונשמור על החברה בה אנו חיים.

שרה עברון, מנכ"לית מרכז יעקב הרצוג, חברת קיבוץ סעד.

דף פרשת שבוע של הקיבוץ הדתי מופיע באתר הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il
ולרשום [unsubscribe](mailto:unsubscribe@kdati.org.il) בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב [unsubscribe](mailto:unsubscribe@kdati.org.il) בשורת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il